

ЕТНИЧКИ ОДНОСИ СРБА
СА ДРУГИМ НАРОДИМА
И ЕТНИЧКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА

**ЕТНИЧКИ ОДНОСИ СРБА СА
ДРУГИМ НАРОДИМА И
ЕТНИЧКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА**

СРПСКА АКАДЕМИЈА НАУКА И УМЕТНОСТИ
ЕТНОГРАФСКИ ИНСТИТУТ

ПОСЕБНА ИЗДАЊА
Књига 44

Уредник
Никола Пантелић

Рецензенти
Драгослав Антонијевић
Славенко Терзић

Примљено на Седници Одељења друштвених наука САНУ
одржаној 19. маја 1998. године на основу реферата
академика Драгослава Антонијевића.

Публикација је резултат рада на пројекту
ЕТНОЛОГИЈА СРПСКОГ НАРОДА И СРБИЈЕ, који је
финансиран у целини од стране Министарства за науку и
технологију Републике Србије

UDC 323.1: 316.347 (=861)

**ЕТНИЧКИ ОДНОСИ СРБА СА
ДРУГИМ НАРОДИМА И
ЕТНИЧКИМ ЗАЈЕДНИЦАМА**

Етнографски институт САНУ
Београд 1998.

THE SERBIAN ACADEMY OF SCIENCES AND ARTS
ETHNOGRAPHICAL INSTITUTE

SPECIAL EDITIONS
Volume 44

ETHNIC RELATIONS BETWEEN THE SERBS AND
OTHER PEOPLES AND ETHNIC COMMUNITIES

Секретар уредништва
Марија Ђокић

Технички уредник
Мирослав Нишкановић

Обрада на рачунару
Иван Љубојевић

Лектор
Лепосава Жунић

Коректор
Слободанка Марковић

Превод уводног излагања и резимеа
Марина Цветковић

ISBN: 86-7587-023-X

Тираж 500

Штампа
INTERPRINT - Beograd

САДРЖАЈ

Никола Пантелић: Етнички односи Срба са другим народима и етничким заједницама	9
Nikola Pantelić: Ethnic Relations between the Serbs and Other Peoples and Ethnic Communities	15
Душан Дрљача: Колективно памћење у етничким односима и етнички сукоб	21
Dušan Drljača: Colective Memory in Ethnic Relations and Ethnic Conflict	
Мирко Барјактаровић: Међуетнички односи Срба и Арбанаса	39
Mirko Barjaktarović: Inter ethnic Relations Between the Serbs and Arbanas	
Милован Радовановић: Срби, Албанци и остали етничитети на Косову и Метохији, са освртом на појаве међуетничке флотантности и њихову условљеност	67
Milovan Radovanović: The Serbs, the Arbanas and Other Ethnicity on Kosovo and Metohija with the View over the Occurances of Inter Ethnic Frontality and their Conditioning	
Петар Влаховић: Етнички процеси и етничка симбиоза становништва североисточне Србије	95
Petar Vlahović: On the Ethnic Processes and Ethnic Symbiosis of the Population of Northeastern Serbia	
Олга Зиројевић: Турци у нашем огледалу	107
Olga Zirojević: The Turks in our Mirror	

Зоран Јањетовић: Срби и Немци у Војводини и мађаризација	115
Zoran Janjetović: The Serbs and the Germans in Vojvodina and the Process of Becoming Hungarians	
Бојан Жикић: О разлици између етничког и културног идентитета Мађара у источној Бачкој	133
Bojan Žikić: On Difference between Ethnic and Cultural Identity of Eastern Ваčka Hungarians	
Мирјана Малуцков: Етнички односи Срба и Румуна у Банату	145
Mirjana Maluckov: Ethnic Relations between the Serbs and Rumanians in Banat	
Стеван Бугарски: Уметност живљења уз ине - искуства са територије данашње Румуније	157
Stevan Bugarski: The Art of Living with other People - Experiences from the territory of today's Rumania	
Мирослав Нишкановић: Етнички састав становништва Бањалуке крајем XIX и почетком XX века ...	175
Miroslav Niškanović: Ethnic Composition of the Inhabitants of Banja Luka in the end of the 19th Century and at the beginning of the 20th Century	
Никола Милованчев: Досељавање и живот Срба на подручју данашње Словеније од XV до почетка XX века	187
Nikola Milovančev: Inhabiting and Life of the Serbs in the Area of Today's Slovenia in the Period between the 15th Century and the beginning of the 20th Century	
Љубивоје Церовић: Срби у Словачкој од XV до XX века	207
Ljubivoje Cerović: The Serbs in Slovakia in the Period between 15th and 20th Century	
Младена Прелић: Срби у Мађарској: један поглед на савремену ситуацију	219
Mladena Prelić: Serbs in Hungary: A View to the Contemporary Situation	

- Александар Растовић: Односи Србије и Велике Британије 1878 - 1886 (према извештајима посланика из Београда и Лондона) 231
Aleksandar Rastović: Relations between Serbia and Great Britain 1878 - 1886 (According to reports of deputies from Belgrade and London)
- Бреда Ћебуљ-Сајко: Кдо со "Југословани" v Австралији до лета 1990 265
Бреда Чебуљ-Сајко: Ко су "Југословени" у Аустралији до 1990.
Breda Ćebulj-Sajko: Who are "The Yugoslavs" in Australia until 1990.
- Мирјана Прошић-Дворнић: Отвореност, мултикултуралност, толеранција, сигурност - Нова српска урбана емиграција у Онтарију (Канада) 279
Mirjana Prošić-Dvornić: Candour, Multi Culturality, Tolerance, Security - New Serbian Urban Emigration in Ontario (Canada)

СРБИ У МАЂАРСКОЈ: ЈЕДАН ПОГЛЕД НА САВРЕМЕНУ СИТУАЦИЈУ

Поглед на савремено стање националне мањине - Срба у Мађарској. Кратак преглед социо-демографских карактеристика заједнице, њеног положаја, институција, и посебно питања етничког идентитета, и начина и могућности његовог одржавања. Последњих неколико година, у вези са Србима у Мађарској, одигравају се значајни процеси друштвене трансформације - на спољном плану процес транзиције мађарског друштва и промена положаја мањина, а на унутрашњем - промена карактеристика саме српске заједнице. Нови проблеми и налажење нових одговора указују на динамичне процесе етничке идентификације у савременим условима.

Кључне речи: Етнички идентитет - национална мањина - Срби у Мађарској.

Српска заједница у Мађарској данас је изразито малобројна група. Према процени српских институција, као што је на пример Српски демократски савез, њих има око 5 000, а према последњем попису становника из 1990, непуних 3 000¹. Срби у Мађарској данас живе у Будимпешти и околини, односно низ Дунав - од Сентадереје до Ловре, уз Мориш - од Сегедина до Батање и по Барањи и Бачкој, где има и таквих насеља у којима живе само по две - три српске породице (Шумберак, Борјад, Вилањ ...). Места у којима живи српско становништво има

¹ Корекције броја припадника мањине добијених пописом од мањинских организација обављају се због специфичне методологије пописивања, као и због претпоставке да се због историјских услова живота припадници мањине не изјашњавају увек радо као такви на пописима становника. Интересантно је приметити и то да ни остале мањине у данашњој Мађарској нису више бројне. Процентуално, на попису становника, оне једва прелазе 2%. Ако се уваже корекције мањинских институција у вези с бројношћу њихових припадника, онда је заступљеност мањина у укупном становништву око 10%. И у том случају Мађарска се убраја у ред ретких изузетака међу савременим државама - оних које су у високом проценту етнички хомогене.

четрдесетак², али се може рећи да се значајнији друштвени живот одвија у оних десетак насеља која имају колико-толико бројну заједницу (бар стотињак особа), школу или наставу на српском језику и/или сталног свештеника (Батања, Ловра, Помаз, Калаз, Деска, Бата, Чип, Сантово, Сегедин, Сентиван...). Најбројнији су, претпоставља се, Срби у Будимпешти, али због урбаних услова живота и карактера популације (данашњи становници Будимпеште - Срби у највећем броју су савремени урбани мигранти - досељеници из различитих сеоских средина после Другог светског рата) и најмање међусобно повезани.

За карактерисање српске заједнице у Мађарској данас интересантни су још неки социо-демографски подаци, који се могу ишчитати из резултата последњег пописа становништва из 1990. године, посебно у поређењу са осталим мањинама у Мађарској или са већином³. Занимљиво је, на пример, да је од свих мањина у Мађарској, кад је реч о Србима највеће поклапање у броју оних који су се изјаснили да су српске припадности, односно српског матерњег језика (2 905 се изјаснило као Срби, а 2 953 да су српског матерњег језика). Од оних који су се изјаснили као Срби, 79,95% је изјавило и да им је матерњи језик српски, а од оних који су се изјаснили да им је матерњи језик српски, 81,3% је и српске националне припадности. Дакле, кад су у питању Срби, језичка и етничка припадност блиско су повезане.

Даље, фертилитет, који је у Мађарској, као и наталитет, врло низак, што од 1980. године изазива пад укупног броја популације, код Срба је најнижи од свих етничких група. Са падом наталитета и фертилитета повезана је и лоша старосна структура Срба у Мађарској. На пример, 1990. године, трећина припадника српске заједнице била је стара изнад 60 година, али ни у случају осталих мањина слика није много боља. Свим мањинама опада и број и наталитет. Изузетак су једино Роми.

² Према евиденцији пописа становника, таквих насеља има 39; Српска православна црква односно Будимска епархија има 37 живих парохија, мада само 10 свештеника. Српске локалне самоуправе, после доношења Закона о етничким и националним мањинама, који је омогућио такав облик организовања, створене су у 19 места.

³ Поред већ поменутих ограда о апсолутној вредности бројки са пописа становника - оне су званичан документ Државног завода за статистику, па сам сматрала да су у њему изнесени подаци интересантни, нарочито за међусобно упоређивање.

Затим, Срби су напросечно образовани, штавише, имају најбољи образовни просек у држави од свих етничких група, рачунајући и већинску. Образовни просек у држави веома је низак - на пример - процент високошколски образованих у популацији изнад 25 година старости је 10,1%, а код Срба - нешто више од 13%. Пољопривредно становништво је код Срба ипак нешто изнад просека, а однос градског према сеоском и приградском становништву је отприлике 1 : 2, али то не значи да су сви становници сеоских насеља и пољопривредни произвођачи.

Осим тога, процент мешовитих бракова је изразито висок (51,9%) и Срби су овде у врху, одмах после Словака (56%). И у другим случајевима, међутим ти проценти су високи, изузев код Рома (10,8%) (вредности су у попису исказане само кад су у питању жена - припадница мањине, муж - Мађар). Висок процент мешовитих бракова је последица малобројности заједнице у оквиру које је све теже наћи одговарајућег партнера. Интересантно је приметити да је још почетком XX века заједница, напротив, била изразито затворена у том погледу, а до њеног већег отварања дошло је тек у годинама после Другог светског рата, дакле у последње две - три генерације (cf. М. Прелић, 1997).

На крају, занимљиво је и то да је пописом из 1990. установљено да је процес асимилације деце из чисто српских бракова најнижи - мањи од 4% - док код Словака, Немаца и Словенаца, на пример, износи више од 30%.

Постојање данашње заједнице Срба у Мађарској је последица историјских околности, односно дуготрајних миграција становништва са Балкана у Подунавље. Досељавање српског становништва у различитом интензитету може се пратити још од средњег века, а посебно су га интензивирала турска освајања. Печат том процесу свакако је дала Велика сеоба из 1690, предвођена патријархом Чарнојевићем. Како је један од данашњих руководилаца ове заједнице формулисао - савремени Срби у Мађарској себе сматрају "биолошким, духовним и политичким наследницима" оних Срба који су дошли са Чарнојевићем (М. Недељков, 1994: 31). Срби су се по Угарској расејали у малим групама, већином по селима, али и градовима, где су током XVIII века успели да се уздигну и да створе специфичну културу, која и данас чини темељ позитивног идентитета, односно осећања поноса српске заједнице у Мађарској, а значајна је и за матичну културу. Због дуго-

трајности свог присуства, која се може историјски документовати, српска заједница у Мађарској себе сматра историјском, такође аутохтоном мањином. Шта се десило током XIX века са овим огранком српског народа (пре свега мисли се на Будимпешту и околину), односно шта су били узроци а шта последице њихове упадљиве депопулације током овог века - одговор би се могао добити само пажљивим компаративним и опсежним истраживањем у које би биле укључене и историјска демографија и економска историја, као и непристрасно истраживање утицаја мађаризације на Србе и остале мањине, али је чињеница да су крај века дочекали као бројно, па и материјално ослабљена група. Судбина Срба у данашњој Мађарској, током XIX века већ доведена у питање, може се поуздано рећи, запечаћена је повлачењем граница након Првог светског рата и оптацијом више од 60% Срба - тадашњих становника Мађарске за Краљевину СХС. Од тада, ова сад већ сасвим малобројна заједница труди се да се одржи, али се суочава са чињеницом свог биолошког нестајања. Уз то, после Другог светског рата, од ове заједнице, односно од Српске православне цркве у Мађарској, одузета је имовина, подржављене су црквене школе, и неколико значајних задужбина, што је још више смањило њене могућности да одржава свој посебни идентитет.

Међутим, иако је број Срба у Мађарској скоро незнатан, и даље се смањује, реч је о заједници која је врло занимљива и која показује веома снажну колективну вољу да се бори за одржавање својих културних посебности и за задовољење специфичних културних потреба, сматрајући да јој право на то припада док год постоји макар и сасвим мала група људи која такве потребе има.

Српска заједница у Мађарској данас има статус националне мањине, а права су јој, као и осталим таквим заједницама, гарантована на основу закона донесеног 1993. године.

Осим што себе сматрају историјском, њиховим термином - "коренимом" националном мањином, која и у односу на већински и у односу на матични народ има одређене посебности, Срби у Мађарској такође себе сматрају интегралним делом српског народа (Сарадња..., 1994: 18), као и лојалним грађанима Мађарске. Могу се сматрати и политичком заједницом, с обзиром на то да су као политичка заједница у највећем броју и досељени са Великом сеобом и да су више од три столећа живели на територији данашње Мађарске као орга-

низована, институционализована мањина (R.Parr, 1996: 31). Као институционализована мањина живе и данас, а најважније од њихових институција су Српска православна црква (Будимска епархија), Самоуправа Срба у Мађарској, Српски демократски савез, школе (једна гимназија и четири основне школе), клубови, библиотеке, културно-уметничка друштва, позориште "Јоаким Вујић", и друге. Постојање мреже институција не само данас него и у прошлости може се сматрати и једним од кључних фактора опстанка групе, јер, како примећује Радо, већи број досадашњих истраживања етницитета омогућава да се тврди да "капацитет преживљавања" мањина зависи од њихове способности да се самоорганизују у форми "паралелног друштва". Истраживања показују да је одлучујући фактор процеса асимилације, акултурације и језичке промене прекид у процесу социјализације унутар етничке групе и сужавање "социјализацијског простора" етничке групе. То усмерава пажњу на функционисање групе као целине, јер само таква група као целина продукује и кроз различите агенсе социјализације шири информације, вредности и ставове који садрже и "етничке поруке" (P.Rado, 1994: 130-131). Може се тврдити да континуитет постојања и функционисања институција гарантује континуитет друштвеног живота групе, и постојања њене унутрашње друштвене динамике. Тако је и постојање српске заједнице пресудан фактор одржавања посебног етничког идентитета. Етнички идентитет је колективни идентитет, који се ствара, испољава и репродукује у оквиру групе. Мада је његов носилац, као и код сваког идентитета, у крајњој линији појединац, стратегије одржавања етничког идентитета као појединачне стратегије могу се одржавати неко време, али су, дугорочно, осуђене на пропаст (P. Rado, 1994: 139).

Као заједница која жели да одржава свој посебни етнички идентитет и пренесе га на следеће генерације, Срби у Мађарској користе и одређене групне стратегије које бисмо могли најопштије да одредимо као стратегије друштвеног развоја и афирмације, као и стратегије културне афирмације.

Под стратегијама друштвеног развоја могао би се подразумевати развој институција, изграђивање свести о заједништву и солидарности, одржавање комуникације међу члановима групе, као и социјализација нових чланова.

Под друштвеном афирмацијом могла би се подразумевати тежња за интеграцијом и што бољим друштвеним положајем

групе (борба за политичка права, борба за материјалне ресурсе, итд.). Такође и појединачна афирмација припадника групе, стицање друштвеног угледа појединца - мада представља личну стратегију, доноси углед целој групи. Овде се сврстава и успостављање партнерских односа с другим мањинама, надлежним институцијама у Мађарској и у матици.

Под културном афирмацијом може се подразумевати презентација културних вредности групе, и то у сопственим оквирима, према матичном народу или према већинском народу: избор репрезентативног сета симбола и његово пласирање у јавност - промоција културних вредности групе (односно "културне баштине", у коју могу да се сврстају културно-историјски споменици - цркве, музеји, архитектонски споменици, али и резултати савременог уметничког - позоришног, музичког, књижевног - па и научног стваралаштва, као и фолклор, који би, с обзиром на то да све више губи своје изворне функције, исправније било означити појмом фолклоризам).

Борба за сопствени културни идентитет битно је одређена процесима у ширем друштву. Као најкарактеристичнији од њих, у мађарском друштву данас се може одредити транзиција - темељна трансформација државе и друштва, посебно политичког и економског живота. Тим процесом ствара се савим нови друштвени контекст, у коме мањинци треба да се афирмишу. Осим тога што отварање друштва и његова демократизација свакако чине повољне околности за друштвену афирмацију мањина (успостављање друштвених аутономија уместо државног патернализма, Закон о етничким и националним мањинама, који гарантује одређени степен културне аутономије па и политичких права, повратак цркве у јавну сферу, итд.), убрзане промене чине друштва у транзицији нестабилним и посебно отежавају прилагођавање тако малих и немоћних заједница као што су националне мањине, па то може да поспешу убрзану асимилацију и нестанак таквих група. Принцип слободе ствара простор отворене конкуренције интереса, потреба, култура у коме мале заједнице могу да пропадну, ако немају посебну заштиту. Изложеност мањинске културе искључивом дејству тржишта за мањине није повољна због малобројне публике (cf. П. Ластић, 1993: 4-5). Осим тога, од 90-их година, распадом претходно постојећег Демократског савеза Јужних Словена, који је био институција под потпуном државном контролом, а обухватао Србе, Хрвате и Словенце, стварају се посебни Демократски савези, а

затим и тзв. мањинске самоуправе - институције које имају извесну аутономију и заступају не само културне него и политичке интересе одговарајућих група. Тако Срби имају прилике да последњих година стварају и развијају посебне институције и своја посебна средства информисања. То је, с једне стране, предност, али, с друге стране, такође, отварају се многа питања и дилеме.

Осим спољног, битан је и унутрашњи план, односно карактеристике саме групе, које се временом мењају под утицајем разних фактора. Најупадљивије је да је у релативно кратком времену (нпр. за две генерације) дошло до промена унутар саме српске заједнице које се односе и на њен културни идентитет - на пример, процент мешовитих бракова, почетком века минималан, и још увек релативно мали између два рата, повећан је на преко 50%, па су ти бракови, и потомци из њих, данас заправо постали карактеристични случајеви. У вези с тим је и све шире прихватање мађарског језика као ефективног језика комуникације, у приватној сфери, и то сада већ и унутар чисто српских породица. Осим тога, процес урбанизације такође је изменио унутрашњу слику заједнице - иако сам на почетку поменула да две трећине Срба живи на селу - то у великој мери више нису сељаци. Најчешће, у ствари, није реч о селима него о приградским насељима и људима који живе на селу, али раде у граду.

Све те промене - и спољне и унутрашње, захтевају ново формулисање и осмишљавање стратегија одржавања идентитета - у области друштвеног развоја и у области друштвене и културне афирмације групе.

Поводом разних стратешких и тактичких питања која се односе на идентитет, међу Србима у Мађарској су се последњих година развила разна мишљења и струје - назовимо их сасвим условно - конзервативна и либерална, елитистичка и популистичка, модернизаторска и традиционалистичка, активна и пасивна, склона компромисима или несклона компромисима са државним властима, која се залаже за постојање једне српске институције која би обухватала или координирала све остале или за паралелно постојање две или више међусобно аутономних, итд.

За нас који се бавимо културом, можда је најинтересантније питање које се јавља у оквиру стратегија културне афирмације, а оно гласи: - да ли српска култура у Мађарској треба да се првенствено заснива на фолклору или у оквиру

ње морају да се развијају и, на пример, позориште, ликовна уметност, модерна музика... За то је последњих година било примера, али увек уз дискусије унутар заједнице - да ли је то баш оно што нам је потребно. Један од примера те врсте је стављање на репертоар Српског позоришта "Јоаким Вујић" из Помаза Диренматовог комада *Краљ Јован*. Многи припадници заједнице делили су мишљење да је дужност овог позоришта да игра нешто популарно, "за народ", а парадигма популарне представе "за наш народ" постала је *Сеоска лола*⁴. Дилема о садржајима културе заступљена је и међу руководиоцима заједнице. Речима једног од њих: "... Нови, аутентични, и легитимни руководиоци мањина су се с друге стране окренули неговању виших облика културе - уместо народне која се и иначе више губи, односно губи своју ранију функцију, а у чијим оквирима су мањине у Мађарској и вештачким, државним средствима (присилом) биле задржане. Преферирање фолклоризма на штету осталих грана културе у којима има кључну улогу матерњи језик, као и етнографије на уштрб других научних истраживања, те спречавање стварања сопствених културних институција су јачали традиционализам и осиромашење културе мањина, а у крајњој линији убрзавали његову асимилацију. Сада, међутим, у културној делатности српске организације и грађана Срба долазе до већег изражаја друге врсте активности - рад на формирању институционалних оквира неговања културе, покретање недељника "Српске народне новине", ТВ емисије - "Српски екран", интензивна издавачка делатност која превазилази оквире локалног књижевног стваралаштва, покретање позоришне делатности, те, неговање облика културе који немају у првом реду мањински већ много шири општини културни и људски карактер као што је отварање приватне ликовне галерије Роцков у Будимпешти чији су власници Срби и који окупуљају српске уметнике и интелигенцију, као и обележавање 50-годишњице смрти чувеног проналазача и научника Николе Тесле, чији лик представља важан елемент опште српске културе и чија делатност је у младости била уско повезана са Мађарском и са Србима у овој земљи" (П. Ластиф, 1993: 4).

⁴ *Сеоска лола* је комад Еде Тога "из народног живота, с игром и певањем". У посрбљеној варијанти изведен је први пут у Београду 1878, и као изузетно популаран, одржао се на позорницама Београда, Војводине, Србије и Босне скоро тридесет година (I.Poth, 1987: 172 - 182).

Питање је у ствари: да ли је затварање мањинске културе искључиво у оквиру фолклора, или боље речено фолклоризма и "народних традиција", што је у периоду социјализма врло много подстицано, управо оно што, путем гетоизације, води њеној асимилацији.

Интересантно је да се мањинци, и ако унутар групе разреше ову дилему и окрену се неговању културе комплексно и широко схваћене, најчешће суочавају са стереотипима и предрасудама средине, а често и надлежних за питања културе мањине, о томе шта је "етничка" култура. Бавећи се односом политике и културе мањина у савременој Мађарској, Рихард Пап говори о управо поменутој прослави годишњице Николе Тесле: "Изложбу о Тесли је 1993. године организовао Српски демократски савез. То је била двојезична изложба високог ранга. Изложбу су организовали из сопствених средстава, односно, од државе нису добили никакву материјалну помоћ. Разлог за ускраћивање помоћи је неразумевање: она врста културног схватања по којој се под мањинским и другим културама подразумевају искључиво групе за народне игре, народне песме и ношње, и која са неразумевањем стаје пред појавом да се издвојени свет физике и идентитет националне мањине доводе у везу. По свему судећи учинило им се (службеницима надлежног министарства), да је овај магловити случај неразумно бацање новца или нека подвала" (R.Papp, 1996: 37).

Расправе унутар заједнице о избору најбољег пута, не само у вези с културном стратегијом, него и другим питањима, посебно су живе због тога што постоји свест да свака одлука донесена сада на дужи рок може да се покаже спасоносном или погубном, а готовог решења нема. То се нарочито односи на проблем развоја школског система, односно доношења школског програма за мањине, јер је школа једна од две кључне институције социјализације, а у погледу стицања етничког идентитета у савременим друштвима можда и важнија од породице. Школски систем за мањинце требало би будуће да решава проблем знања матерњег језика, стицања модерније конципираног, комплексног етничког идентитета, питање будућих интелектуалаца - руководилаца заједнице и питање идентитета деце из мешовитих бракова.

И поред свега што је до сада речено, кључни проблем опстанка ове групе, који баца сенку на све остале, јесте њена не

много охрабрујућа демографска слика. Да ли ће се и како тај проблем решити - може да покаже само време.

Литература

- Галић, Војислав
1994. *Будимска епархија и верски живот Срба у Мађарској*, Срби у Мађарској, Светска српска заједница, Београд, 40-44.
- Ластих, Перо
1993. *Култура мањина у контексту промена у Европи - Нека искуства српске мањине у Мађарској*, Српске народне новине, бр.43, 28. октобар, 4-5.
- Недељков, Милан
1994. *Положај Срба у Мађарској. Срби у Мађарској*, Светска српска заједница, Београд, 31-35.
- Рарр, Richard
1996. *Kisebbség es politika a mai Magyarországon : a magyarországi Szerbek politikai antropológiai megközelítése / Мањине и политика у данашњој Мађарској : политичко антрополошки прилаз Србима у Мађарској*, Rovid etnoregionális elemzések, МТА РТИ Etnoregionális kutatóközpont, 5, Budapest, 31-43.
- Poth, Istvan
1987. *Стазама пријатељства*, чланци и студије, Tankönyvkiado, Budapest.
- Прелић, Младена
1997. *Српско-мађарски бракови у Будимпешти и околини, Етнички и етнокултурни контакти у панонско-карпатском простору*, Етнографски институт САНУ, Београд, 81-89.
- Радо, Peter
1994. *The Public Use of Minority Languages in Hungary*, Regio, A Review of Minority and Ethnic studies, Budapest, 130-140.
1994. *Сарадња између српске мањине у Мађарској и њене народне матице*, Срби у Мађарској, Светска српска заједница, Београд, 18-26.
1995. *Hungary since the Change of Regime/Mađarska posle promene režima*, Hungarian Central Statistical Office, Budapest.

Извори

- Закон бр. LXXVII из 1993. године, о правима националних и етничких мањина, Информатор националних и етничких мањина у Мађарској 1, Уред за националне и етничке мањине, Будимпешта, 1-42.
- ПОПИС СТАНОВНИКА 1990.
1990. Evi népszámlálás, 27., Demografiai adatok, I-II kotet, Kozponti sztatistikai hivatal, Budapest, 1993.
1990. Evi népszámlálás, Nemzetiség, anyanyelv, I-II kotet, Kozponti sztatistikai hivatal, Budapest, 1993.
- A nemzetisegek eltekorulmenyei, Budapest, Kozponti sztatistikai hivatal, Budapest, 1995.

Mladena *PRELIĆ*

SERBS IN HUNGARY: A VIEW TO THE CONTEMPORARY
SITUATION

This work presents a view to contemporary situation of a national minority in the neighbouring state - the Serbs in Hungary. It involves a short review of social - demographic characteristics of a community, its place and institutions. There is also the question of ethnic identity, ways and possibilities of its maintenance. There have been important processes of social transformation concerning the Serbs in Hungary in recent years. The outside plan includes the process of transition of the Hungarian society and status changing of national minorities. The inside plan represents changing of characteristics of the very Serbian community. These changes demand, among others, changing of the identity strategy of this community. New problems and finding new answers show to dynamic processes of ethnic identification in contemporary conditions.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

323.1 (=861) (082)

ЕТНИЧКИ односи Срба са другим народима и етничким заједницама / [уредник Никола Пантелић]. - Београд : Interprint). - 307 стр. ; 21 см. - (Посебна издања / Српска академија наука и уметности, Етнографски институт ; књ. 44)

На полеђини насл. листа: *Ethnic Relations Between the Serbs and Other Peoples and Ethnic Communities*. - Тираж 500. - Белешке уз текст. - Библиографија уз поједине радове. - Summaries.

ISBN 86-7587-023-X

1. Пантелић, Никола
316.347 (082)

а) Срби - Зборници б) Етнички односи - Зборници

ИД=64940812